RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

VI. ÅRG. | **STOCKHOLM, 1 FEBRUARI 1917.** | **N:r 3.**

Enighet.

Enighet är ordet för dagen. I enighet uppmanas folket att möta de faror och uppoffringar, som världskriget medför, och till enighet manades riksdagen i årets trontal. Bakom den maningen låg emellertid, åtminstone i ett avseende, ingen vilja från regeringens sida att själv följa den.

I de övriga nordiska länderna har man också känt behov av enighet. I gärning har man bland annat visat detta genom att utsträcka den politiska medborgarrätten till att omfatta *hela* folket. Hos oss däremot betraktas alltjämt denna fråga av dem, som sitta vid konungens rådsbord, såsom *icke* enande utan partiskiljande. Och stödjande sig härpå har regeringen tillkännagivit sin avsikt att icke heller i år framlägga proposition om politisk rösträtt för kvinnor.

Under remissdebatten påtalades kraftigt detta sakförhållande från såväl frisinnat som socialdemokratiskt håll.

I Första kammaren beklagade redaktör Mauritz Hellberg, att regeringen icke tagit initiativet i en stor nationell rättfärdighetsfråga och i Andra kammaren erinrade borgmästare Jakob Pettersson om, att riksdagen för mer än 10 år sedan uttalat som sin mening, att det icke vore förenligt med samhällets sunda utveckling att från den politiska rösträtten längre utestänga kvinnorna.

Å det socialdemokratiska partiets vägnar yttrade hr Värner Rydén:

"Kvinnornas krav på att äntligen erhålla en medborgarrätt i eget land, som deras systrar i våra grannland förvärvat, och som över hela världen synes vara på väg till ett snart förverkligande, det kravet avvisar regeringen under en erinran om plikten att ej framföra partiskiljande frågor, ehuru väl knappast någon lagstiftningshandling skulle vara så ägnad att verkligen samla nationen som den, genom vilken *hela vårt folk komme att känna sig som medborgerligt fullmyndigt.*"

Genom alla dessa anföranden gick som en röd tråd, att just för enighetens skull och just i enighetens namn skulle denna fråga nu lösas.

Regeringen har emellertid visat, att den icke förstår, vad verklig nationell enighet i detta fall innebär. Det återstår då endast att hoppas, att de män, i vilkas händer avgörandet nu ligger, skola visa sig ha en annan och bättre uppfattning. För övrigt — gå de till sitt värv med vilja till att handla efter de rättfärdighetsprinciper, som deras riksdagsuppdrag i främsta rummet ålägger dem, då kan resultatet endast bli *ett:* att Sveriges kvinnor äntligen bli erkända som fullmyndiga och ansvariga medborgare i sitt land.

Det är en risk, att riksdag och regering invaggas i den föreställningen, att kvinnornas rösträttskrav är en företeelse, som en gång tillhör det politiska livet nu och alla dagar intill världens ände i stället för att det i själva verket är ett ärende, som brådskar. Det **är** inte meningen, att kvinnorna skola komma samman och blota till regering och riksdag varje midvinter förgäves!

ELIN WÄGNER.

Kvinnan och prästbristen.

Av docenten Hilma Borelius.

I tidskriften Kristendomen och vår tid (h. 12 för år 1916) har en artikel med ovanstående rubrik förordat öppnandet av den prästerliga banan för kvinnor.

Ämnet har, hur litet det hittills varit uppe i diskussionen i vårt land, just här en viss aktualitet och det från två olika håll betraktat. Å ena sidan kan frågan framställa sig, när den överklagade prästbristen är på tal. Från det hållet har författaren av den åsyftade artikeln kommit in därpå. Å andra sidan kan man komma in på samma väg ut ifrån förekomsten av de vid universiteten studerande kvinnliga teologerna. Samtliga dessa — de äro f. ö. ännu hos oss helt få — ha inriktat sig på skolundervisning, det enda, varom hittills hos oss varit fråga som de kvinnliga teologernas mål. Men frågan om prästämbete ligger ju logiskt nära, och därtill känner man i utlandet, närmast Amerikas Förenta stater, även ordinerade kvinnliga präster. Konservativ, som vår svensk-lutherska kyrka är, försiktiga, lojala och föga omstörtande, som våra kvinnliga teologer äro — förr eller senare måste ju dock frågan komma upp.

Att den verkligen gjort det redan nu — "redan" i förhållande till kyrkans ovannämnda karaktär, icke "redan" i förhållande till saken själv — beror på *prästbristen.* Författaren, lektor Ivar Holm, utgår ifrån prästbristens verklighet. Denna innebär enligt lektor Holm en kulturell fara för kyrkan, då den till bristens täckande medför ett beviljande av dispenser för utövande av prästerlig tjänst, som delvis redan börjat, men som hotar att bli långt allmännare.

Utvägen att minska kompetensfordringarna i de teologiska examina anser lektor Holm ej tillrådlig och finner ej heller troligt, att den tillgripes. I stället väntar han, att man, under uppehållande av hittillsvarande kunskapsstandard för universitetsbildat prästerskap, kommer att till prästämbetet framsläppa allt flera unga män, som dispenserats från alla teologiska examina, och som komma att utgöra ett "lägre" prästerskap vid sidan av det "högre", med universitetsbildning utrustade. I början av artikeln "Kvinnan och prästbristen" synes lektor Holm anse denna utväg oundviklig. Hans förslag för dispensväsendets ordnande har nämligen ej hypotetisk form, då han säger: "Dispensväsendet bör därför ordnas t. ex. så, att ett 2- eller 3-årigt prästseminarium upprättas, och att examen från detta medför rätt till prästvigning och till erhållande av kyrkans lägre ämbeten, dock icke vid domkyrkorna eller i huvudstaden, möjligen ej i någon stadsförsamling."

Från de "misshälligheter", som denna utväg har med sig — "onekligen skulle kyrkans ställning som kulturmakt bliva betänkligt försvagad, i samma mån som prästseminariets lärjungar började bekläda kyrkliga ämbeten" — är det, som lektor Holm därpå kommer fram med den lösning av svårigheterna, som kunde vinnas genom "att låta kvinnor med teologiska examina få tillträde till prästerliga tjänster."

Själv synes artikelförfattaren anse sin tanke så oerhört djärv, "att ingen — allra minst en kvinna — vågat tänka tanken till slut". Denna anledning är nämligen enligt honom enda möjliga förklaringen till att saken ej bragts på tal, förrän han nu själv gör det.

Då lektor Holms motiv är i allo lojalt och hans avsikt med sin uttalade mening allvarlig, bör hans inlägg uppmärksammas åtminstone från det håll, där — tvärt emot hans förmodan — den framkastade tanken såsom sådan ingalunda är ny eller av hisnande djärvhet. Det bör fritt utsägas, att det nog icke är endast "kvinnans försynthet" eller det titaniskt djärva i tanken på kvinnliga präster, som varit orsaken till att "ett dylikt krav" ej framställts.

Angående de allmänt intellektuella förutsättningarna, uttrycker sig den mot kvinnorna tydligen ärligt tillmötesgående och av kyrkans bästa allvarligt intresserade förslagsställaren på följande kuriösa sätt: "Att *en kvinna kan* vara i besittning av *den intellektuella begåvning,* som är erforderlig för avläggande av *teologiska examina,** behöver ej diskuteras — ett yttrande, som jag ej vill kommentera, endast konstatera.

Att uttala sig om förhållandet till prästämbetet från de kvinnliga teologernas sida tillhör närmast de kvinnliga teologerna själva. En av dem (den enda mig veterligen, vars teologie kandidatexamen ej avlagts först under de allra senaste examensperioderna), Emilia Fogelklou, har redan gjort det, på uppmaning av en daglig tidning. Jag inskränker mig till ett par anmärkningar angående själva rekryteringen av kvinnliga teologie studerande, frånsett deras syfte med examen.

Det har varit åtskilliga förutsättningar, som fordrats hos en kvinnlig student, som skulle tänka på att bli teolog, skriva in sig i teologiska fakulteten och studera där. Jag menar icke "intellektuella" förutsättningar i betydelsen av förmåga att absolvera teologiska examina. Därvidlag är det ju inte ont om korrektiv mot överdrivna före-

* Kursiv. av undertecknad.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktör: GURLI HERTZMAN-ERICSON.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Prenumeration genom posten:
Pris för 1917 Kr. 1:35.
Lösnummer 6 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN
6 Lästmakaregatan I, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.
Öppen vardagar kl. 1/2 1—1/2 5 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Fernqvists Kappaffär
33 Drottninggatan n. b. och 1 tr. upp **33**
Stort lager av in- o. utländska nyheter
i alla slags
DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR
till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelning.
Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

ställningar om vad som behöves. Med dessa ord vill jag visst icke ha sagt någon elakhet mot den teologiska banan. Det är blott så, att prästen är mera allmänt och omedelbart synlig än flertalet andra ämbetsmän, beträffande vilka eljest lika riklig anledning skulle ges till samma för aspiranter lugnande iakttagelser.

Kvinnliga teologer representera till själva sin tillvaro den kvinnornas strävan, som i mycket alltjämt är herrar teologer, ej minst dem vid universiteten, främmande. Så vitt det är något med dem, representera de kvinnliga teologerna även psykologiskt och personligen denna strävan — ett nytt, som icke låter sig bekvämt inpassas i någon "kvinnospegel" av äldre eller quasimodernt snitt. Men under sådana förhållanden förefinnes också ett psykologiskt främmandeskap mellan dem och de kyrkligt teologiska traditionerna. Ända till allra senaste tid har en kristet livsbestämd kvinnlig student säkerligen i andra fakulteter mindre behövt vara och känna sig som "utskott" än inom den teologiska.

Det är "en händelse", som icke blott "*ser ut* som en tanke", att bland sju kvinnliga teologer i Uppsala (sistlidne vårtermin) fem voro lärjungar av det flickgymnasium, vars studierektor är en av de mest framträdande personligheterna inom den svenska kvinnorörelsen, på samma gång som starkt intresserad för teologi, kyrkliga frågor och kyrkohistoria. Från de kretsar, som med skräck och ogillande betrakta kvinnorörelsen, är rimligtvis ej i första taget att vänta någon rekrytering av kvinnliga teologer, och till dessa kretsar höra i stor utsträckning *just de*, från vilka de under andra omständigheter skulle vara att förvänta.

Genom själva förslaget om anställande av kvinnliga präster visar förslagsställaren en stor fördomsfrihet. Han bryter, som han själv säger, med "en månghundraårig tradition". Den som ser förslaget praktiskt och ej som en ren principfråga, har ej heller anledning att förvånas eller harmas över att förslagsställaren tänker sig, att det "åtminstone tills vidare" blott skulle bli "de lägre prästerliga ämbetena", som kvinnorna finge rätt att bekläda. Men principiellt måste det betraktelsesätt bestämt tillbakavisas, åt vilket förslagsställaren skattar i själva sitt sätt att taga på frågorna om kompetens och ämbetsställning. Dels fördomens ännu i djupet obrutna makt, dels verkligen i en övergångsperiod oundvikliga svårigheter hålla på att göra det till tradition att låta samma kompetens betinga *lägre tjänstegrad* (för att ej tala om avlöning) för kvinna än för man. Denna tradition håller på att fastslås på de flesta av de arbetsområden, som under det sista halvseklet öppnats för kvinnor. Det är en ovillkorlig plikt att protestera mot denna nya men därför icke mera goda traditions fastlåsande på de områden, där den redan innästlat sig. En lika ovillkorlig plikt är det att opponera mot dess ytterligare utsträckande till nya områden. Med allt hjärtligt erkännande av den vänliga avsikten även gentemot "den kvinnliga arbetskraften", för vilken den prästerliga banan skulle öppna ett nytt verksamhetsfält, måste det därför påpekas, att förslagsställaren lämnar fältet fritt för den *nya* dåliga traditionen. Han tyckes i själva verket nästan omedvetet utgå från den och dess betraktelsesätt. Det visar sig i slutorden, där det heter: "Om tillräckligt med kvinnlig arbetskraft anmälde sig till inträde i prästämbetet, skulle man slippa ifrån det nödläge, som obestridligen avtecknar sig i förekomsten av ett "lägre" — d. v. s. nästan obildat — prästerskap. Kyrkan skulle *t. o. m. genom sina lägsta ämbetsbärare** hävda sin ställning som kulturbärare i vårt land."

Det återstår att se, om det av lektor Holm framkastade förslaget ens upptages till bemötande inom teologkretsar och i så fall huru. Fast här egentligen ej är platsen att komma in på frågan om församlingens sannolika ställning till det föreslagna brytandet med månghundraårig tradition, kan jag inte underlåta att säga några ord därom. Vad jag här förut sagt skulle framstå i alldeles oriktig belysning, om jag ej tillfogade som min avgjorda mening, att *församlingens* synpunkt är den härvidlag odisputabelt viktigaste. Om — såsom jag tror vara fallet hos oss — huvudmassan av församlingen *ej* är färdig att taga emot och tillgodogöra sig kvinnliga präster, torde det nog vara bäst att männen tills vidare ensamma inneha "prästämbete" i officiell mening.

Traditionalismens makt är mycket stark just på det kyrkliga området och just hos "kyrkofolket". *Sekter*, som stå under bildning, separatistiska rörelser, sådana beteckna i sig själva en brytning med stelnade traditioner. Det är ingen tillfällighet, att kvinnorna särskilt gjort sig gällande under sådana förhållanden, då det är jämförelsevis lätt för även kvinnliga församlingsmedlemmar att göra sig andligen gällande. I en kyrka, vilken som vår icke blott är historiskt gammal, utan för vilken — i betydelsefulla representanter och i en utbredd riktning — själva idealet hämtas från 1500 och 1600-talen, ställer det sig annorlunda.

* Kursiv. av undertecknad.

Förnyad motion om allmän och lika kommunal rösträtt

har vid årets riksdag väckts av den socialdemokratiska riksdagsgruppen. I motiveringen hänvisas till det allvarliga tidsläget, de ökade skattebördorna, det sjunkande penningvärdet och den nöd, som nu bryter in över tusentals hem, och som statsmakternas motåtgärder endast delvis lärer kunna bemästra. Är ej då tiden inne, heter det, att göra ett ärligt försök att bryta det system, som låter oförskyllt nöd och fattigdom verka försvagande och ödeläggande för människans medborgerliga rättigheter!

Lagstiftning angående barn.

Ett uttalande av centralstyrelsen i L. K. P. R.

Med anledning av den väntade kungl. propositionen angående lag om barn utom äktenskap gjorde centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt vid sitt årsmöte den 8—9 januari ett uttalande vars slutredigering uppdrogs åt Verkställande Utskottet jämte adjungerade sakkunniga. Uttalandet har följande lydelse:

I övertygelse om, att, när det gäller lagstiftning angående barn, kvinnorna kunna grunda sina åsikter på lika ingående erfarenheter som männen och med beklagande av, att de trots detta äro utestängda från medbestämmanderätt vid dylika viktiga frågors avgörande i riksdagen, vill centralstyrelsen för Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt angående lagberedningens förslag till lag om barn utom äktenskap och därmed sammanhängande författningar göra följande uttalande:

Målet för en dylik lagstiftning bör vara att i så stor utsträckning som möjligt mildra barnens oförskyllda lidande. Vi erkänna till fullo, att lagberedningens förslag i detta avseende innebär betydande framsteg. Möjligheterna att utfå ådömt bidrag åt barn ha blivit större genom den föreslagna lagen om införsel, och bättre framtidsutsikter ha öppnats för barnet därigenom, att bidraget skall bestämmas efter båda föräldrarnas villkor och icke såsom enligt nu gällande lag barnet kunna tilldömas endast ett nödtorftigt underhåll; likaledes ha utomäktenskapligt barns allmänna rättigheter blivit i avsevärd grad tillvaratagna genom förslaget om införande av barnavårdsmannainstitutionen. I det vi sålunda uttrycka vår tillfredsställelse och tacksamhet för de förbättringar lagberedningen föreslagit, få vi dock såsom vår mening uttala, att förslaget icke helt fyller de krav, som böra ställas på en lagstiftning i detta ämne. Vi anse att här följande synpunkter böra vinna beaktande:

1. Barns underhåll bör betryggas genom ännu säkrare åtgärder än de i lagberedningens förslag framlagda. Det är icke nog, att lagen skapar möjlighet att till sist tvinga fadren att betala; moder och barn bli ändå ofta nödställda under längre eller kortare tid, och det enda sättet att avhjälpa detta är, såvitt vi kunnat finna, att det allmänna åtager sig att förskottera underhållet utan fattigvårds verkan för den som har vårdnaden om barnet. Den riktiga ståndpunkten anse vi härvidlag hava intagits av den danska lagstiftningen, enligt vilken sådant förskott kan utfås ända tills barnet uppnått vuxen ålder. Skulle förordning om förskott i denna utsträckning icke anses kunna införas hos oss samtidigt med nu föreliggande lagförslags antagande, emedan förslag till reformerad lagstiftning på denna punkt tyvärr för närvarande icke föreligger beträffande barn inom äktenskap, där föräldrarna äro skilda eller hustrun övergiven, så bör förskott likväl kunna bestämmas för barn utom äktenskap för tiden närmast före nedkomsten och under amningstiden, enär den ogifta modern med sitt barn då ofta befinner sig i ett för henne speciellt nödläge. Därmed skulle en början till de nödvändiga bestämmelserna om rättighet till bidrag från allmänna medel för ensamstående mödrar införas i svensk lagstiftning.

2. Vi ansluta oss till reservanten i lagberedningen, hovrättsrådet Tiselius, och anse att arvsrätt efter fader lika väl som efter moder för barn utom äktenskap bör införas, enär detta är ett av de främsta medlen att få den rättsliga olikheten mellan utomäktenskapliga och inom äktenskap födda barn upphävd. Vi anse dessutom, att denna arvsrätt bör gälla även fädernefränder och vi påpeka såsom särskilt oegentligt, att trolovningsbarns i nu gällande lag stadgade rätt till arv även efter fädernefränder i lagförslaget icke bibehållits oförkränkt.

3. Vi anse att barn utom äktenskap bör kunna erhålla fars *eller* mors namn och att vid bestämmandet härav hänsyn bör i främsta rummet tagas till barnets bästa. Vi styrka också att trolovningsbarns i nu gällande lag stadgade rätt till faders namn och börd bibehålles.

4. Bestämmelsen att, därest till barns underhåll visst belopp en gång för alla fastställts, talan ej får föras angående utsträckande av underhållsskyldigheten på grund av väsentlig ändring i de förhållanden, som vid avtalets ingående voro avgörande, anse vi böra utgå ur lagen, emedan vi ej kunna finna något skäl varför ett barn, för vilket underhållsskyldigheten på sådant sätt reglerats, skall i framtiden vara sämre ställt än barn, vars underhåll bestämts att periodiskt utgå.

5. Enligt vår åsikt bör det i den instruktion för barnavårdsnämnd och barnavårdsman, som enligt förslaget skall av Kungl. Maj:t utarbetas, ingå bestämmelse att barnavårdsmannen icke bör göra sin myndighet gällande om föräldrarna erkänna barnet som sitt och så länge de tillsammans bereda det ett hem hos sig. Vidare uttala vi såsom ett önskemål att i denna instruktion också må inskärpas vikten av att på samma gång barnets rätt omsorgsfullt bevakas, den barnets och moderns särställning, genom vilken förordnandet av barnavårdsman nödvändiggjorts, icke blir för barnet framhävd. Dessutom bör, med anledning av upphävande av Kungl. brevet om moders rätt att vara okänd, för barnavårdsnämnd och barnavårdsman i ifrågavarande instruktion påpekas vikten av att i möjligaste mån modern skyddas mot de olägenheter en allmännare kunskap om hennes moderskap kan medföra för hennes förvärvsarbete.

6. På det att ett likställande av fadern med modern i avseende å föräldraskap i möjligaste mån måtte genomföras bör i kyrkobokskrivningsförordningen uttryckligen stadgas, att vid barnets kyrkobokföring antecknas icke blott moderns namn utan även faderns. Kan icke genom erkännande eller domstols utslag visas vilken är barnets fader, skall såsom fader antecknas den person modern uppgiver, tills annorlunda visas. Föräldrar böra även i övrigt i kyrkobokföringshänseende jämnställas, så att där barnet vid sin födelse antecknas på modern, sådan anteckning bör verkställas även för faderns del.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o
Kungl. Hofleverantör
Rikst. 429 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 5048
Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i
Siden- & Ylle-Klädningstyger
Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Ångryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

Kvinnorna och partipolitiken i det kommunala livet.

Att kvinnorna i det stora hela taget äro svåra att samla i organisation, att förmås till samfällt handlande i vissa ögonblick, är en gammal känd sak. De kvinnliga fackföreningarna hava nedslående erfarenheter i den vägen att anteckna, och föreningsväsendet i allmänhet likaså. Det är icke lätt att i en handvändning komma underfund med vari dessa kvinnornas osolidariska tendenser ytterst bottna. Det ligger säkerligen en god portion indolens häruti, en viss bävan inför tvånget att löpa linan ut, att ta position till den eller den frågan, en osäkerhetskänsla och en trångsynthet, nedärvd under seklers instängdhet, men i många fall också en ganska sympatisk obenägenhet att gå i flock och farnöte, ett självständighetsbegär, som icke tål kommando utöver en viss gräns, och som stundom kan slå över till halsstarrighet, men som icke desto mindre måste inge respekt.

Det kan icke förnekas, att partipolitiken i vårt kommunala liv småningom tagit former, som bra litet tilltalar sunda och oförvillade människor, vilket läger de än tillhöra. Och det ligger säkerligen ingen överdrift i den vämjelse, varmed hithörande företeelser av allt flera betraktas. Tonfallen av indignation och bedrövelse förefalla verkligen äkta, och att de icke sakna fog för sig, därom torde nog litet var av oss kunna bära vittne ur egen erfarenhet. Det är härvidlag ingen artskillnad mellan stora samhällen och små. I de små synas hithörande företeelser litet småfuttigare, det är allt. Annars hotar det att bli lika löjligt, absurt och orättfärdigt vart man kommer.

En person söker en ledigförklarad plats i ett samhälles tjänst. Vad har karlen för kulör? Jaså, han är så och så. Han lär t. o. m. ha förekommit på ett valmöte av den och den sorten. Skönt, nu har man en utgångspunkt och kan börja bearbetningen av herrar och damer kolleger i stadsfullmäktige. Får han platsen eller får han den icke? Ja, det kan underbart nog bero på om i den beslutande myndigheten hans bröder i tron äro manstarkare än motståndarna. Man skall till att välja en suppleant i renhållningsverkets styrelse. Högern vill belöna en nitisk agitator och föreslår en av de sina. Bort det, skriar vänstern, en högerman i renhållningsverket! Till slut är det väl meningen att hela styrelsen skall bestå av högermän! Här måste sättas stopp i tid. Eller man går att utse stadsrevisorer för att granska räkenskaperna. Vänstern kommer med några av sina namn. Åhå, det hotar att bli vänstermajoritet inom herrar stadsrevisorer — ja det vore just skönt! Anmärkningar komma naturligtvis att hagla mot [illegible] högermän i stadens förvaltande ve[illegible]! Och stridens vågor gå åter förbitt[illegible] höga.

Vad samh[illegible]et mår bäst av, var den enskildes du[illegible]ighet och kunskaper göra sig mest [illegible]ällande är numera något, som man ofta nog knappt bekymrar sig om. Partiet — partiet framför allt! Den gamla svenska nackstyva individualismen är snart en saga blott. Oräddheten, rättfärdighetskänslan, som vi av ålder tillräknat oss som urnordiska karaktärsdrag — var äro de? Ack, alltsammans har krupit i skrinet, och ovanpå locket sitter "partiet" och kalkylerar och rycker i marionettrådarna.

Är det förmätet att begära, att kvinnorna i kommunalpolitiken skola bli det jordens salt, efter vilket vi dock litet var längta? Kan man våga hoppas, att de i samhällsarbetet skola föra med sig något av den friska, en smula svårdisciplinerade individualism, som i dessa tider skulle på ett så välgörande sätt fläkta bort litet av partikvalmet? Skulle man inte kunna vända kvinnornas mångenstädes sorgligt svaga uppskattning av sammanhållningens och samarbetets betydelse det hela till godo? Av ett negativt ont skapa ett positivt gott?

Det må vara tillåtet att hoppas och tro på något i den vägen. Kvinnornas hittills gjorda insatser i det kommunala livet pekar i åtskilliga fall just på en utveckling i antydd riktning.

Elsa Alkman.

En vädjan från franska kvinnor.

Framförd till Rösträtt för Kvinnor av Marika Stjernstedt.

Från Frankrike har tillsänts mig ett aktstycke, som jag gärna vill låta gå vidare till andra svenska kvinnor, till dem just, bland de svenska kvinnorna, för vilka tanken om solidaritet är naturlig, känslan av deltagande för oförrätter mot andra levande och varm, viljan till arbete för nya, bättre tider vaken och frisk. Och vart skulle jag då bättre vända mig, än till dem, som samlats kring den grundläggande principen, det första sociala budet för oss: rösträtt!

Den 8 januari detta år möttes i Paris' väldiga Trocadéro-sal och på inbjudan av Föreningen för människans rättigheter (Ligue des droits de l'homme), en imponerande folkmassa för att eftertryckligt demonstrera mot de under år 1916 igångsatta tvångsdeportationerna av franska och belgiska civila medborgare till Tyskland — deportationer, som ju också hos oss väckt berättigad och livlig harm. Flammande tal höllos av diktaren Mæterlinck och av ledamoten av belgiska statsrådet, den socialdemokratiske partiledaren Vandervelde, varpå upplästes följande protest — just aktstycket ifråga. Jag bringar det härmed i översättning, endast helt obetydligt förkortat.

De franska kvinnorna till kvinnorna i alla länder.

Bland alla de högtidliga protester, vilka världen runt höjts mot tvångsdeportationerna, ha de franska kvinnorna velat att också deras stämma skulle höras och märkas.

Hur skulle de icke ryst av harm, när det blev dem bekant, att all respekt för familjen och dess helgd strukits ut under det tyska oket? När de erforo, att franska, belgiska, serbiska m. fl. kvinnor blivit eller kunna komma att bli på det brutalaste sätt bortförda från man och barn, om endast inkräktaren anser sig behöva deras hjälp för sina egna syften?

Bland alla fiendens brott finnes väl intet, ägnat att fylla kvinnohjärtat med mera ångest. Ty är det icke kring henne, familjen grupperar sig inom varje samhälle? Har icke hon varit den, vars oändliga tålamod under seklernas gång skapat värnet kring hemmens avskildhet, kring de späda små, kring den uppväxande ungdomens renhet?

I kraft härav är det vi vädja till alla kvinnor att ena sig med oss i vår protest. Alla åren I upplysta, ingen av Eder bör kunna vara okunnig om de internationella lagar, som långsamt vuxit fram till nonkombattanternas skydd; ingen kan vara omedveten om, att — och detta enligt de ansvarigas eget erkännande — dessa lagar, stadfästa av dem, av dem förtrampats.

De högsta religiösa, sociala eller politiska auktoriteters gripande protester ha icke förmått avvända våldet, vars tillskyndare räkna på folkens fruktan eller passivitet.

Skola de få ett stöd i kvinnornas tystnad? Skulle kvinnorna förgäta, att respekten för andras rätt är den säkraste garanten för vår egen rätt, och att om historien, upprepande sig själv, skulle utsätta andra generationer eller andra folk för samma fasor, hade de, som nu tegat, och deras döttrar, förverkat sin rätt att höja sin röst och klaga eller banna.

Till vilket land hon må höra, allierat med oss, neutralt eller fientligt, måste varje kvinna vara medveten om sitt ansvar. Att tiga, det är att frikänna soldaten, som kränker hemmets helgd och göra sig till hans medbrottsling; att tiga, det är för alltid att beröva sig själv rättigheten att åberopa lag och rätt, rättigheten att förläna någon handling, vare sig enskild eller offentlig, auktoriteten av en moralisk princip.

Vilken kvinna skall väl neka att lyssna till vårt rop och att fördöma barbariet?

Må de alla, vilkas härd förblivit okränkt, enas i svallet av rättskänsla och medlidande. I sin ytterliga nöd och smärta hoppas våra systrar, offer för makt och våld, icke längre på något bistånd, mer än världssamvetets.

Denna patetiska vädjan är undertecknad av följande korporationer:

Conseil national des femmes françaises, Fédération de 150 sociétés féminines; Union française pour le suffrage des femmes, Fédération de 80 groupements départementaux; Société pour l'amélioration du sort de la femme, Union fraternelle des femmes, Société du suffrage des femmes, la Croisade des femmes françaises.

De utomäktenskapliga barnens ställning.

Regeringsförslag framlagt.

Lagberedningens förslag till lag om barn utom äktenskapet har, med de av lagrådet föreslagna mindre ändringarna iakttagna, framlagts som regeringsproposition inför riksdagen. Förslaget har framgått ur det skandinaviska samarbetet på familjerättens område, och för åstadkommande av samförstånd beträffande lagrådets anmärkningar i fråga om förslaget till lag om adoption ha delegerade från de tre nordiska länderna haft nya gemensamma överläggningar i Stockholm under december månad 1916.

Alla gossars land.

Lille Gunnar läste sin aftonbön. När han hade bett Gud bevara pappa, mamma, syskonen, gamla Lisa, stackars sjuka Ester, hunden Karo och alla små kycklingarna, drog han ett djupt andetag och stannade ett ögonblick. "Nå", sade hans mamma, som satt vid sängen, "nu ska du väl också be för ditt land?" Gossen såg upp med en stor, undrande fråga i sina klara ögon och sade: "inte mitt land bara, mamma, *alla gossars land.*"

Denna lilla händelse, *som är sann*, ger oss en del att tänka på.

Barn säga ofta enkla, stora sanningar, som vi gamla förståndiga människor aldrig idas att tänka på. De små äro mycket klokare än vi. De se saken sådan den är, och såsom de se den, tala de om den. Varför är det så? Det är nog helt enkelt därför, att de äro mycket närmare sanningen än vi stackare, som kommit så långt ifrån den.

Men vi, som äro satta att leda och fostra barnen, hur handskas vi med denna klenod, som gömmes i barnasjälen, denna den omedelbara enkla sanningen? Låta vi rätt vara rätt, orätt vara orätt, eller göra vi svart till vitt? Hur lära vi dem t. ex. att se på fosterlandet? Hurudan är den fosterlandskärlek, som bibringas dem?

Betrakta leksakerna i butiksfönstren, i barnkamrarna. Vad bestå de av? Tennsoldater, pansarbåtar, krigsluftskepp, mörsare, bössor, kanoner och allsköns liknande ting. Ja, brukar man icke rusta ut de arma barnen med hel krigsutrustning ända till uniformen. Och vad tennsoldaterna beträffar, nöjer man sig icke med svenska sådana. Å nej, man måste ha hela arméer av tyskar, engelsmän, fransmän, ryssar, så att barnen för all del måtte kunna lära sig *vilka* nationer, som äro Sveriges fiender, *vilka* som äro dess vänner, *vilka* de böra gå till storms emot och försvara sig mot och *vilka* de böra sälla sig till samt för övrigt hur man ställer upp sina arméer och över huvud taget bär sig åt, när man krigar.

Slå upp sångsamlingar, bilder — och berättelseböcker för barn. Även här tävlar man om att fylla barnets själ med "krigets ära och härlighet", som Ellen Key talar om i Kriget, freden och framtiden.

Är detta rätt? Varför låta vi barnen leva i en alldeles skev föreställning om kriget, så skev att detta blir ämnet, föremålet för deras käraste lekar?

"Vad man sår, skall man uppskära", heter det. Vi så ut krigshärlighetsfrön i våra barnkamrar, i våra skolor. Hurudan blir skörden?

Det belyses bäst av följande utdrag ur en 11-årig skolpojkes brev: "vi pojkar är delade i 2 arméer, en anfallande, en som blir besegrad. *Jag* hör alltid till den anfallande."

Ha vi icke här redan hos 11-åringen representerad den klara makt- och våldpolitiken?

Men såsom den uppväxande ungdomen är, sådant blir släktet. Är ett dylikt släkte danat att upprätthålla freden i vårt land och att föra fram fredstanken i världen? Varken det ena eller det andra. Men vi behöva båda delarna. Vi behöva män och kvinnor, som arbeta för vårt lands fortsatta bevarande från krig. Men vi behöva ock deras insats i världsfredsarbetet. Sverige behöver, och alla länder behöva en ungdom, som känner "det beror på mig om fredstanken skall gå segrande fram i världen". Vi behöva något av det sinnelag, som tog sig uttryck i den lille gossens ord: "inte mitt land bara, mamma, *alla* gossars land".

Nog var det väl något av det sinnelaget hos de 2,000 modiga och företagsamma kvinnorna, som möttes vid fredskongressen i Haag 1915.

Vad var det, som med oemotståndlig makt sammanförde dessa kvinnor, av vilka somliga representerade länder, som stå såsom de bittraste fiender mot varandra, och vilkas hela diktan och traktan går ut på att tillintetgöra varandra? Vad var det som var starkare än hatet och liksom förde dem ut på neutralt område till en punkt, där de kunde enas? Var det icke sorgen och skamkänslan över det närvarande, ångesten och oron för framtiden — framtiden i *alla gossars land?*

Vi behöva fler sådana kvinnor och män. Sådana som trotsa världens hånlöje och axelryckningar och våga ta avstånd från krigskulten och sätta in sin kraft på att föra fram fredstanken.

Av alla stora tankar, som tänkts i världen synes mig fredstanken vara den största. Den är i fullständig överensstämmelse med Guds vilja, och dess förverkligande skulle för hela mänskligheten innebära en välsignelse av omätlig räckvidd. Men i vad mån denna härliga tanke skall kunna växa sig stark, beror i hög grad på den uppväxande ungdomen.

Ha vi äldre gjort vad vi kunnat för att göra våra gossar och flickor väl rustade att ta upp kampen *mot kriget* och *för freden?*

Sigrid Johansson.

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE
vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet.
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

Kravet på förbättring av barnmorskornas ställning.

Det av F. K. P. R. i Stockholm den 10 januari i år anordnade offentliga mötet, rörande barnmorskornas ställning beslöt, såsom förut meddelats, att tillsätta en kommitté, som fick i uppdrag att till Kungl. Maj:t frambära en skrivelse i frågan. Detta uppdrag är nu fullgjort och skrivelsen är av följande lydelse:

Till Konungen.

Män och kvinnor från skilda delar av landet och tillhörande olika samhällsklasser och yrken, däribland flera läkare och barnmorskor, voro den 10 januari 1917 samlade i Stockholm till ett möte, anordnat av Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm, för att överlägga om förbättrandet av barnmorskornas ställning i vårt land. Härvid ådagalades med talande siffror och vederhäftiga vittnesbörd att en stor del av barnmorskorna, särskilt av de å landsbygden kommunalt anställda, befinna sig uti ett verkligt nödläge, och farhågor uttalades för att yrket genom dess utövares betryck skulle komma att sjunka och dess rekrytering försämras, något som i betraktande av barnmorskans ansvarsdigra, för mödrars och barns liv så viktiga värv skulle bli samhället till oberäknelig skada.

Allmänna svenska barnmorskeförbundet har genom sin styrelse i underdånig petition av den 29 september 1914 till Eders Kungl. Maj:t gjort en hemställan om förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas löner och om statens övertagande av ansvaret för desamma. Med anledning av denna petition må här endast erinras om det penningevärdets fall, som sedan dess ägt rum, vadan siffrorna i densamma — redan i sig själv blygsamma — icke kunna motsvara nutidens krav.

Under den tid som förflutit sedan nämnda petition framlades har i vårt grannland Danmark statsmakterna antagit en lag, genom vilken den danska barnmorskekårens ställning väsentligt förbättrats. För yrkessystrarna i vårt land hägrar nu hoppet att även deras lönefråga skall få en snar och god lösning.

Med hänvisning till av Kungl. Medicinalstyrelsen på Eders Kungl. Maj:ts befallning infordrade utlåtanden från underlydande myndigheter angående barnmorskornas petition vända sig de å ovan nämnda möte närvarande härmed till Eders Kungl. Maj:t med en underdånig hemställan att Eders Kungl. Maj:t täcktes, därest det befinnes möjligt, inför innevarande års riksdag framlägga proposition i frågan.

Stockholm den 18 januari 1917.

Underdånigst
av mötet utsedda kommitterade:

Edv. Alin, professor. — *F. E. Berglund*, med. lic.
Anna Häggbom, barnmorska. — *Hilda Sachs*, författarinna.
Karolina Widerström, prakt. läk.

Ungdomens utbildning efter skoltiden.

Ett instämmande.

Till centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt har ingått följande skrivelse:

Stockholms bokbinderiarbetareförening har på ordinarie sammanträde den 17 januari 1917 beslutat uttala sin sympati för och instämma i Eder framställning till k. m:t med anhållan, att i den på k. m:ts updrag, av chefen för ecklesiastikdepartementet tillsatta kommittén för utredning av frågorna om den lägre tekniska undervisningen, fortsättningsskolan och den lägre handelsundervisningen även skulle inträda för uppgiften kvalificerade kvinnor.

Stockholm den 23 januari 1917.

För Stockholms bokbinderiarbetareförening
G. Andrén,
sekr.

Vad pressen säger.

Vid tiden för centralstyrelsemötet brukar pressen förete en tydlig avspegling av de respektive partiernas tankar om kvinnorösträtten och särskilt i år, när den sista riksdagen i treårsperioden är inne, har man ägnat frågan ett livligare intresse än vanligt. Härtill har även bidragit regeringens vägran att vid årets riksdag framlägga proposition om rösträtt och valbarhet för kvinnor, vilket från de frisinnade organen i landsorten framkallat livliga och harmfulla gensägelser. Så skriver t. ex.

Jönköpings Läns Tidning:

"Den kvinnliga rösträtten är ju icke längre en kuriositet, som den maskulina delen av världen med ett mer eller mindre överlägset leende kan rycka på axlarna åt. Tum för tum, steg för steg kämpa sig världens kvinnor framåt till den rätt, som borde tillkommit dem utan strid. I Norge och Danmark är kampen fullbordad genom rättsprincipens erkännande; i Förenta staterna, England, Frankrike, Tyskland och Österrike tränger den sig fram till respekt och erkännande från ledande statsmäns sida. Varför? Jo, naturligen därför, att i dessa länder har man under kriget nödgats erkänna, att utan kvinnornas hjälp skulle staten snart nog bli slagen under fiendens hårda ok. På alla områden ha kvinnorna fått rycka in för att statsmaskineriet skall kunna fungera; vem vill med detta för ögonen förneka att de även kunna sköta medborgarens kall?

Här i landet råder visserligen inte krigstillstånd, och därför anser sig förmodligen hr Hammarskjöld kunna taga kvinnornas vädjanden med ro. Men frågas kan, om statsministern ändå inte gjort både regeringen den största hedern och nationen den största glädjen genom ett svar, som visat, att Sveriges regering år 1917 var villig tillerkänna varje svensk medborgare de rättigheter, som han eller hon utan prutmån kan kräva."

I samma riktning uttalar sig även

Hallands-Posten:

"Vi förmoda, att svaret icke var överraskande, åtminstone icke för de kvinnor, som någorlunda känna hr Hammarskjöld och hans politiska strävan. Han gör ju gärna anspråk på att vara chef för en regering, som står över partierna och deras gnabb och vars hjärta endast bankar för att ena och samla Sveriges splittrade folk. Men hur skall en sådan enhet och samling kunna ernås, då halvparten av Sveriges folk, kvinnorna, icke anses värdiga att äga full medborgarrätt? Det blir allt klent beställt med den samling, som bygges på ett dylikt misstroende mot kvinnans deltagande i det politiska livet."

Vi lämna här nedan en axplockning ur den övriga frisinnade pressen.

Stockholms-Tidningen:

"Konservatismen vill ha frågan betraktad uteslutande ur statsnyttans synpunkt. Nåväl, med erkännande för egen del, att saken dock verkligen har med känslan för rättvisan att göra, kan man mycket väl gå in på statsnyttans synpunkt och även därifrån hämta goda skäl för den uppfattningen, att vi här i Sverige nu icke borde dröja längre med att tillerkänna våra kvinnor politisk rösträtt och valbarhet på samma grunder som män. Denna synpunkt har också gjorts gällande från kvinnornas egen sida: de önska få vara med och tjäna sitt land även på detta område. Det är aldrig förenligt med statsnyttan, att den bittra känslan av tillbakasatthet och orättvis underskattning länge får utbreda sig inom vida lager bland befolkningen.

Endast sådana gruppintressen, heter det, som visat sig bilda en verklig maktfaktor i samhället, böra tilldelas rösträtt. Men just saknaden av denna rätt och hänvisningen till makten i stället äro ägnade att sammanföra allt flera av landets kvinnor till organiserandet av en makt, som helt visst på mångahanda sätt skall kunna göra sig starkt gällande efter hand utan att tillgripa den engelska suffragettrörelsens anarkistiska metoder. Men vägen till denna maktsamling har då i alla fall gått genom allt mer förbittrade strider mot samhället och mot männen, som icke velat låta sig ledas av respekt för andras rätt utan endast av hänsyn till och tro på sin egen makt såsom beati possidentes. Det är icke naturligt och icke lyckligt, att kvinnorna stå sammangaddade emot männen i samhället; men ju längre kampen för deras rösträtt måste dragas ut på tiden, desto mer markerat skall detta missförhållande framträda och slutligen även för längre eller kortare tid sätta sin prägel på kvinnornas deltagande i det politiska livet, när rösträtten en gång vunnits efter decenniers hårdnackade motstånd."

Gävle Dagblad:

"Det nu i dagarna i huvudstaden samlade årsmötet av centralstyrelsemedlemmar i L. K. P. R. skall helt visst, besjälat av samma goda anda som hittills, med vanlig klokhet och hängivenhet gripa sig an med uppgiften att utstaka linjerna för frågans framdrivande och den närmaste tidens arbete härför. Och härvid böra de ha rätt att räkna på ett kraftigt och oundgängligt stöd i första hand från de kvinnorösträttsvänliga riksdagsmännens sida.

Det är att hoppas, att dessa, huru regeringen än må förhålla sig, bringa frågan med skärpt allvar inför riksdagen, icke blott som en fråga bland alla andra frågor på ett partiprogram utan som en stor sak, ställd i förgrunden bland våra inre reformer, mogen för sin omedelbara lösning och buren av levande övertygelse."

Värmlands Läns Tidning:

"Man må nu ha vilka åsikter man vill om de följder kvinnorösträttens införande skulle få på vårt politiska liv — ett är säkert, att kravet härpå är fullt *berättigat*, emedan det icke finnes rimlig anledning, att på grund av könsfördomar neka hälften av rikets vuxna medborgare att vara medbestämmande i de allmänna angelägenheterna.

— — —

Och för dem, vilka ideligen som argument mot kvinnorösträtten upprepa, att "kvinnans plats är hemmet", bör erinras, att denna plats kan bibehållas även med förvärvad rätt att deltaga i politiska val och att just de kvinnor, som gjort denna sats till sin egen paroll i motarbetandet av den kvinnliga rösträtten redan nu icke låta sin plats i hemmet hindra sig att lidelsefullt kasta sig in i de politiska striderna, och att den ifrågasatta reformen sålunda endast avser att föra fram denna verksamhet i offentlighetens friska luft och förena den med den officiellt tillerkända rättens ansvar."

Högerpressen vrider och vänder på gamla argument, som man hört ända till leda, men tidningarna ha icke så mangrant ställt sig på offensiven, utan överlåtit detta åt Nya Dagligt Allehanda, som ägnat kvinnorösträtten ett rörande intresse. Det såg dagen med en ledande artikel "Feminismen", vari tidningen funnit ett nytt argument mot kvinnorna, nämligen deras fredsvilja. Detta uttalande har framkallat en protest från

Falu Kuriren:

"Det torde få anses förlåtligt om man har litet svårt att följa med N. D. A:s resonemang. Skulle man inte kunna tänka sig en stark vilja att försvara frihet och oberoende jämsides med en brinnande fredsvilja. Dessa båda enligt N. D. A. oförenliga strävanden synas eljest just nu förenade hos det folk, som är N. D. A:s idol, nämligen det tyska.

Men N. D. A. fruktar kvinnorna. Disciplinen i vår armé är dålig, säger tidningen och fortsätter: 'Vad vilja nu våra feminister och pacifister? Vilja de förbättra disciplinen?'

Mycket ha vi sett i N. D. A., och det befängdaste står inte alltid att finna på Bon Soirs avdelning, men nog går det väl långt när den påstådda dåliga disciplinen i svenska armén skall utgöra ett hinder för politisk rösträtt åt kvinnorna. Fruktar man att kvinnorna skola, när de få rösträtt, tillvälla sig befälsposterna i armén! Det är väl nämligen mest på befälet disciplinen beror."

Östgöten

uttalar i samma anda sin mening om N. D. A:s varningsrop mot kvinnornas rösträttskrav:

"I sin iver att på samma gång avvisa det kvinnliga rösträttskravet och upprätthålla krigsväsendet förlägger Allehanda de röstberättigade kvinnornas möjliga inflytande på statslivet till det närvarande ögonblicket, ehuru den själv nyss blivit erinrad om, att det måste draga fyra år innan kvinnornas rösträtt blir effektiv, även om den beslutades av 1917 års riksdag. Till och med den mest krigsglade räknar väl med att kriget då skall vara slut, vadan någon omedelbar fara för vårt lands blottställande under pågående världsslaktning ej kan föreligga.

— — —

Huruvida kvinnorna i stort komma att verka mer för en bestående fred än männen, är en öppen fråga — av hittills vunnen erfarenhet framgår det ej säkert — men förnuftigtvis kan man vänta, att efter detta krig skall finnas en avgjord majoritet bland alla medborgare i alla land för krigets definitiva avhysande, så långt det står i mänsklig förmåga."

Nästa salva, som N. D. A. fann det mödan värt att avlossa, bar rubriken "Inkompetenskulten skall löpa linan ut". Först ger tidningen emellertid kvinnorna ett visst erkännande genom följande ord:

"Vi vilja för vår del visst icke förneka kvinnornas av natur och kultur betingade stora betydelse i det moderna samhällslivet. Vi förneka ej heller, att kvinnlig rösträtts genomförande skulle tillföra politiken många goda krafter, som beträffande omdöme och förmåga väl uthärda jämförelse med den stora massan av nuvarande parlamentariker."

Tidningen kan dock inte dölja att inkompetenskulten skulle i hög grad profitera av reformen. "Inkompetenskult" och "avväpning", se där två fraser som argument mot kvinnorösträtten, men hör tillika vad en röst ur den frisinnade pressen har att svara sin värda kollega.

Göteborgs-Posten:

"'Inkompetenskulten' skulle därmed ha löpt linan ut. Klarare kan ringaktningen inte gärna uttryckas. Och den drabbar generellt högerns likaväl som vänsterns kvinnor. Vad de senare tänka, det behöver man inte nämrare uppehålla sig vid, men kunna verkligen högerkvinnorna utan harm ta del av den orlovssedel som nu utfärdas åt dem? Svarslösa skulle de åtminstone inte behöva vara. De kunde säga sig, att så högt som deras parti i alla offentliga uttalanden pläga anslå hemmet och dess gärning, äro de åtminstone icke alltigenom inkompetenta; tvärtom äro de tydligen sakkunniga på ett alldeles särskildt värdefullt område. Det är då svårt att förstå, varför det skulle bringa så mycken olycka med sig, ifall de finge tillfälle att göra sina speciella erfarenheter gällande även inom ett större och ansvarsfullare fält. Är talet om hemmets vitala betydelse för samhället — hemmet och familjen erkännes ju dock som samhällets grundval — uppriktigt menat, borde ingenting ligga närmare till hands än att vilja ge dem, som ha sig dess vård anförtrodd, lika rättigheter med övriga medborgare, av vilka de flesta kanske ha långt mindre samhällsviktiga värv att fylla.

— — —

De som äro framstegsdugliga, kunna omöjligt ha undgått att märka, att hela kvinnofrågan under kriget kommit i ett alldeles nytt läge och att man nu även på håll, där motståndet ursprungligen varit som störst, bereder sig på att som en självklar sak låta kvinnorna taga sin del i det väldiga uppbyggningsarbete som förestår. Där generas man inte heller som i N. D. A. av kvinnornas förkastelsedomar över kriget, ty där avskys kriget av alla."

Göteborgs Morgonpost

ställer sig mycket betänksam till kvinnorösträtten "just på grund av världskriget". Den erkänner att de engelska kvinnorna främjat sin rösträtt genom hjälparbetet och att det var betecknande med Asquiths omvändelse. Men tidningen är nog lycklig att tro sig ha funnit ett smyghål och det skulle vara att premiärministern numera heter Lloyd George och inte Asquith.

"Hans efterträdare har, så vitt vi sett, talat föga eller intet om kvinnorösträtt men så mycket mer om krigslån, rustningar m. m. sådant, som skulle varit flertalet av våra kvinnorösträttskämpar av båda könen och enkannerligen pressdrabanten i Göteborg en styggelse, om det icke gällt Britannia."

Till tidningens upplysning kunna vi nämna att Englands kvinnorösträttstidningar med glädje hälsade statsministerskiftet, emedan de ansågo, att en verklig kvinnorösträttsvän efterträtt en seg motståndare. Mr Asquiths skenbara omvändelse tillerkändes icke på

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i **ek, mahogny, valnöt** samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

långt när samma betydelse som det faktum att Englands nuvarande premiärminister alltid anslutit sig till kvinnorösträtten som till en rättfärdighetssak. Men han vill att alla streck skola bortfalla. Han vill att arbetarhustrun, lika väl som den burgna kvinnan skall kunna få utöva sin rösträtt.

Sist citera vi med glädje

Lunds Dagblad,

vilken nu, som många gånger förr intar en särställning bland högerns övriga organ och modigt hävdar sina principer:

"Största motståndet är väl att vänta hos högern, beroende därpå, att den sett sig blind på en del hugskott från sina många teoretiserande statsrättsexperter. Om någon praktisk blick för politiska realiteter vittnar det heller icke, då man inom detta parti tror, att kvinnorösträtten skulle förstärka de samhällsomstörtande krafterna. På det gebit, där kvinnorna redan ha rösträtt, eller det kommunala, har detta alls icke visat sig vara fallet, tvärtom synes erfarenheten i övervägande grad gå i rakt motsatt riktning. Men det är klart, att om partiet alltjämt håller på som hittills att motsätta sig kvinnornas reformkrav, så får det ock så småningom cedera dessas kommunala understöd, och det kan ha sina sidor på vissa platser.

Det är farligt att begå dylika orättvisor, det hämnar sig på olika sätt, och det är opraktiskt att avskära möjligheten att för samhällsarbetet utnyttja den samhällshalva, som i grunden säkerligen har de bästa förutsättningarna för speciellt den saken. Särskilt borde, synes det, högern fatta och förstå detta, allra helst i en tid när det gäller en grundlig samhällsreformatorisk verksamhet. Kvinnorna ha så många värdefulla insatser att göra därvidlag, att det är ett klandervärt slöseri att icke taga dem till vara, och deras politiska arbete skulle säkert ha bl. a. den nyttiga påföljden att mildra partimotsättningarna och minska skärpan i partistriderna.

— — —

De meningsåskådningar inom högern, som för några år sedan lyckades förkväva det intresse, som även inom detta parti förefanns för kvinnornas rösträttsreform, ha på mer än ett sätt visat sig mindre lyckliga för partiet och för det politiska arbetet. Hälst borde en sovring äga rum vid valen, genom vilken högerpartiet befrias från inflytelser, som icke äro förenliga med tidsandans och situationens krav. Och det vore lyckligt, om partiet nu kunde emancipera sig från dem i den här behandlade viktiga frågan och medverka till dennas lösning. Ty sker förr eller senare en sådan mot högerns motstånd eller utan dess medverkan, skall detta återverka menligt på partiet under en lång framtid, icke allenast politiskt sett utan även kommunalt. Att icke tala om den kraftförlust som förbiseendet i politiken av rättvisans och billighetens fordringar alltid medför."

Ny M. F. K. R.

I Färgelanda, Dalsland, bildades den 7 december en lokalavdelning av Männens förbund för kvinnans rösträtt. Styrelsen består av följande medlemmar: ordförande banktjänsteman *N. G. Isberg*, v. ordförande bokbindare *Carl Hällström*, sekreterare handelsbiträdet *Wald. Jacobsson* och kassör pastor *J. Jacobsson*.

Styrelsen för F. M. K. R. i Kristianstad

har i skrivelse till de moderata riksdagsmännen i båda kamrarna anmodat dessa att i rättfärdighetens namn verka för den kvinnliga rösträttens genomförande vid detta års riksdag.

Från en resa i de stora möjligheternas land.

Att det inte är utan orsak man anser Norrland för framtidens och de stora möjligheternas land, märkes granneligen för den, som någon tid vistas där uppe. Och det är ej blott materiellt utan även idéellt detta gäller. D. v. s. att norrlänningarna synas förstå och känna vad tiden och framtiden kräver.

Under de 10 veckor Bergman-Österbergska samhällskurser pågingo i Medelpad och Ångermanland hade jag många tillfällen att se denna uppfattning bestyrkt. Norrlänningarna visade sig ha intresse och ihärdighet nog för att kväll efter kväll åhöra kursföredragen och, ofta nog, efter kursens slut be att andra platser skulle få liknande kurser. På 29 platser höllos sammanlagt 96 föredrag och, ehuru ej alla voro talrikt besökta, kan jag dock säga, att de flesta voro det, vilket ock framgår av det förhållandet, att åhöraretalet uppgick till 10,313.

Resan tog sin början i Medelpad och första plats var det, för sin duktiga rösträttsförening, oss välbekanta Alby. I det sannskyldiga rösträttshem, jag där gästade, fann jag det lika glädjande som ovanliga förhållandet att såväl herrn och frun som tjänarinnorna deltogo i de samhälleliga angelägenheterna. Husfadern var ordförande i den ena av församlingens pensionsnämnder och tjänarinnan medlem i den andra, under det att husmodern var medlem i fattigvårdsstyrelsen.

Både i Alby och Ånge var tillslutningen till kursen god. Därifrån hade jag en lång landsvägsresa genom ödsliga, obebyggda trakter för att komma till nästa plats, Över-Turingen. Det föreföll mig ganska tröstlöst att hålla föredrag i denna ensligt belägna och, som det tysktes, ej så stora by. Där fanns emellertid en rösträttsförening och förvånande många åhörare infunno sig. Sedan gick färden till flera platser utefter Ljungan. Somliga av dem voro ljusa, andra mindre ljusa ifråga om intresse för samhällskursen och kvinnornas rösträttsrörelse, men på de flesta platser var det inte endast kvinnorna utan, i minst lika stor utsträckning, männen, som deltogo i kursen, och på många platser hade männen åtagit sig bestyret med att skaffa lokal samt med att låta kungöra föredragen. På en del platser voro prästerna så välvilliga, att de oombedda lyste på kursen och uppmanade församlingsborna att bevista densamma, och i två prästgårdar blev jag mottagen som gäst och man kan säga, att lika medborgerliga rättigheter för kvinnor som för män tycktes för en stor del av Västernorrlands män lika naturligt som den lika myndigheten. Vid några av de stora sågverken voro disponentfamiljerna de ledande i arbetet för kvinnornas sak samt för spridandet av upplysning, och i dessa familjer tillbragte jag, som gäst, de angenämaste dagar.

Ångermanland hade förut haft namn om sig att vara synnerligen mörkt ifråga om förståelse för kvinnornas stora frågor och den enda rösträttsförening där, som levde ett verksamt liv, var Härnösands och Härnösand var också den enda plats, varpå jag haft några förhoppningar för kursen. De blevo icke svikna utan överträffade, ty under de fem dagar, som kursen där fortfor, tröttnade ej publiken, utan infann sig kväll efter kväll. Härnösand dokumenterade sig som en ljus plats, från min sida sett, och därtill bidrog i hög grad dess utmärkta F. K. P. R. och dess nitiska ordförande. Till min stora glädje fann jag emellertid snart att Härnösand inte var den enda ljusa platsen i Ångermanland, utan att på nästan alla platser visade sig ett starkt intresse för föredragens ämnen och en livlig önskan att vara med i arbetet för vårt gemensamma mål. Rösträttsföreningar bildades på flera ställen och fingo både manliga och kvinnliga medlemmar. Ofta åhördes föredragen av människor, som haft långa vågar att färdas, ibland 2 à 3 mil, och emellanåt hände det att jag på förmiddagarna hade besök av personer, oftast män, som ville höra litet om de ämnen, som ej kunde medhinnas på deras plats eller som bådo om rösträttslitteratur. Vid sådana tillfällen fick jag ofta höra intressanta och glädjande tankar uttalas. Mer än en man framhöll, att då vi se hur ofullständigt det hem är, där en kvinnas arbete och omtänksamhet saknas, så kunna vi förstå att lika mycket fattas i det samhälle och den stat, där det kvinnliga omdömet är utestängt. En gammal man, som gjort den iakttagelsen, att eftersom en änka med flera barn kunde reda sig bra mycket bättre än en änkling med lika många barn och samma inkomst, så skulle det vara en stor ekonomisk fördel ifall kvinnorna bleve representerade i riksförsamlingen. Och aldrig skall jag glömma en gammal gubbe, f. d. rotehjon, som hört föredraget om fattigvårdslagstiftningen och följande dag sökte upp mig för att säga sin mening om det inflytande, som han ansåg att kvinnorna borde ha på lagstiftningen: "skall kvinnan, som föder oss alla till världen, och vårdar och fostrar oss tills vi kunna reda oss själva, hon till vilken vi som sjuka och gamla, i vår hjälplöshet måste vända åter för att bli omhändertagna, ha mindre att bestämma än vi män, hennes barn? Äro inte våra mödrar, kvinnorna, som alltifrån vår födelse och till vår död, äro de, som vid allt vårt lidande och alla svåra tillfällen måste taga hand om oss och leda oss över gränsen till döden liksom till livet, äro inte de värda att ha samma rättigheter som vi själva och samma inflytande på alla de förhållanden och lagar varunder vi leva? Nog har jag känt att kvinnan saknas både i fattigvårdslagen och i fattigvårdsarbetet. Och hade inte en god och rättsinnig kvinna tagit sig an mig, så hade jag fortfarande 'gått på socknen', men nu har jag en egen lugn vrå för mina återstående dagar."

Av de ämnen kursen omfattar, intresserar äktenskapslagstiftningen mest och därnäst barnavårdslagstiftningen. Dessutom har det visat sig att även rösträttsföredragen gärna höras.

Det är ju givet att en så pass långvarig och omfattande resa efterlämnar många och vitt skilda intryck, men det huvudsakliga och varaktiga är en känsla av tacksamhet över all förståelse och vänlighet, som mött mig samt över allt, som jag fått lära och se. Och nu är det mig en glädje att veta, att så många av dem jag under resan kommit i beröring med äro vår rösträttstidnings läsare och i dess spalter kunna mottaga det varma tack jag härmed uttalar. Inte minst till fröken E. Wahlquist, Sundsvall och fru H. Kallstenius, Härnösand, som med så mycken omtanke och möda planlagt och utmärkt väl ordnat resan samt jämnat vägen.

Emma Aulin.

Nya stadsfullmäktige.

Umeå: bankkassören fröken *Helena Ljungberg* vald på de moderatas lista (fyllnadsval).

Västerås: fru *Nina Andersson* omvald på de frisinnades lista.

Köpings stadsfullmäktige

ha vid senast förrättade val utsett följande kvinnor till ledamöter i stadens styrelser och nämnder:

Livsmedelsnämndens hjälpkommitté: fröken *Amelie Salén* och fröken *Anna Rosén*.

Nykterhetsnämnden: fru *Alma Walldén* och fröken *Anna Holmberg*.

Folkskolestyrelsen: fru *Emelie Johansson*.

Examensvittnen vid realskoleexamen: fru *Ester Lutteman* och fru *Emelie Johansson*.

Huvudmän i Köpings stads sparbank: fröken *Amelie Salén*.

Kommunalt uppdrag.

I Sölvesborgs stads nykterhetsnämnd är invald folkskollärarinnan fröken *Anna Jönsson*.

Riks 2550 Allm. 6296
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Behöva kvinnorna rösträtt?

En av våra prenumeranter i landsorten har fäst vår uppmärksamhet vid nedanstående annons, som stått införd i Dagens Nyheters landsortsupplaga den 18 januari:

Tvenne biträdande tandläkarplatser.

vid Malmö stads Folkskoletandpoliklinik förklaras härmed till ansökan lediga.

1:o) Plats för en manlig tandläkare med minst 3 timmars daglig tjänstgöring under lästerminerna. Lön 3,000 kr.

2:o) Plats för en kvinnlig tandläkare med 7 timmars daglig tjänstgöring och 6 veckors årlig semester. Lön 4,500 kr.

Ansökningar böra, åtföljda av vederbörliga betyg, insändas till hälsovårdsnämnden, Malmö, till plats för manlig tandläkare senast den 15 febr. och till plats för kvinnlig tandläkare senast den 5 mars 1917.

Närmare upplysningar lämnas för övrigt av stadsläkaren, Malmö.

Malmö den 12 januari 1917.

Hälsovårdsnämnden.

Vid första ögonkastet kunde man vara böjd att tro att här förelåg ett tryckfel, men så är säkerligen inte fallet. Det är endast ett bland många bevis på hur kvinnoarbetet exploateras i ett land, där principen lika lön för lika arbete ingalunda ingått i det allmänna rättsmedvetandet. Drar man ut konsekvensen av den föreliggande annonsen, så kommer den manlige tandläkaren att för 720 timmars tjänstgöring erhålla 3,000 kr., medan hans kvinnliga kollega för 2,215 timmar icke ens erhåller den dubbla summan. Han betalas med 4 kr. pr timme, då hon betalas med 2 kr. Om man beräknar fördelen av en fast plats i stadens tjänst samt semestern till exempelvis 1,000 kr. och drager denna summa från de 8,860 kr. som den kvinnliga tandläkarens lön skulle uppgå till, om även hon betalades efter 4 kr. per timme, så återstår ändå en årlig lön av 7,800 kr.

Man behöver inte leta länge i tidningarnas spalter för att finna analoga fall, där kvinnorna få vidkännas den mest upprörande godtycklighet. En Nyköpingstidning meddelar att vid A. B. Periodens textilfabrik ett 100-tal kvinnliga textilarbetare nedlagt arbetet. För kort tid sedan avslöts nämligen ett riksavtal mellan vederbörande arbetare- och arbetsgivareorganisationer inom textilbranschen. Detta innebar en löneförhöjning på omkring 20 procent, varvid alla dyrtidstillägg skulle bortfalla. När avlöningsdagen kom, erhöllo de kvinnliga arbetarna ett tillägg motsvarande en höjning av blott 4 procent av de utgående lönerna, dyrtidstillägget frånräknat. Deras manliga kamrater erhöllo däremot avlöning enligt riksavtalet. Följden blev att de kvinnliga arbetarna nedlade arbetet, sedan fabriksledningen nekat att giva någon förklaring på detta ojämna behandlingssätt.

Den förklaring som vederbörande dra sig för att ge, kan man emellertid sluta sig till. Orsakerna ligga i öppen dag. I den hårda kampen för tillvaron gäller styrkans lag. Det är styrka att vara representerad, svaghet att vara orepresenterad och därmed förhindrad att tillvarata sina egna intressen. Rösträttslösheten inverkar på alla områden, där kvinnor ha att kämpa sig till en ställning. Strejken vid Periodens textilfabrik är ett glädjande tecken på kvinnornas växande solidaritet och på reaktionen mot ett system, under vars orättvisor kvinnorna alltför länge och

Advokat EVA ANDÉN
JURIS KAND.
Kvinnliga Juridiska Byrån
Lilla Vattugatan 14 (vid Brunkebergstorg)
STOCKHOLM C.
Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.
KL. 10—4.
Riks tel. 7576. Allm. tel. 18336.

Söders "English School"
Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott,

KOOPERATIVA LIV
försäkrings-**FOLKET** beviljar livanstalten försäkringar alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

HOTELL VICTORIA
Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.
Vördsamt *Fru Greta Schubert.*
Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 6657.

För resande att beakta!
Lööfs hotell ARVIKA rekommenderas.

Örnås Sommar- och Vintersanatorium
högt och härligt beläget i den fagra Simlångsdalen vid Mahults hållplats å Halmstad—Bolmens järnväg. Mottager gäster, som utan att vara i behov av egentlig läkare- eller sjukvård söka vila och rekreation i lugn och naturskön trakt under oklanderliga hygieniska förhållanden i förening med hemtrefnad och ett gott och rikligt bord.
Personer, lidande av tuberkulos eller andra smittosamma sjukdomar mottagas ej.
Referenser: Samtliga hrr läkare i Halmstad och d:r Manne Bergengren i Göteborg, Prospekt erhålles på begäran. Förfrågningar och anmälningar mottagas af INEZ CARLSTRÖM. Postadress Mahult, Ryaberg. Telef.: Simlångsdalen 4 via Halmstad. Telegramadress: »Örnås», Halmstad.

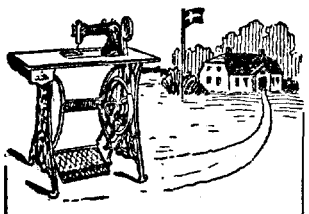
En svensk symaskin till hvarje svenskt hem.
Med solid konstruktion förenar Husqvarna symaskin teknisk fulländning i utförandet.
Den betalar sig!
Husqvarna Symaskin

Rygghållare "Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.
Uppgif ålder!
Pris pr st. 4.50.
Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.
BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR
Riks 1726. **Drottninggatan 57** Allm. 1410.
STOCKHOLM

Arvika Vagnfabrik, Arvika.
Kungl. Hovleverantör.
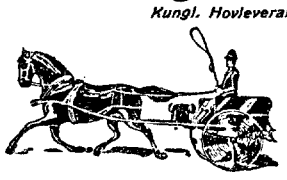
Sveriges **största** fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon
Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.
Priskurant på begäran. Riks t. Arvika 87, Sthlm 4544.
Begär priskurant även å **Kullageraxlar.**

FRU HEDENSKOGS
Privata Förlossningshem
TROLLHÄTTAN
Rikstel. 145

Glöm ej
att ifylla och avsända blanketten för rekvisition å
Kvinnornas Kalender 1917.
Blanketten medföljde n:r 24 av Rösträtt för Kvinnor sistlidet år, och i händelse den har förkommit, ställes rekvisitionen till fröken Hildur Öijer, Göteborg 1.

alltför tålmodigt funnit sig. När det brinner i egna knutar bruka människor förstå vilka värden, som stå på spel, och sådana händelser som de nyss antydda verka kraftigare på sinnena än den mest vältaliga rösträttspredikan.

I Amerika finns det vidsynta män, bland dem Henry Ford, vilka så anammat rättfärdighetsidealet, att de inom sina egna organisationer börjat tillämpa principen: lika lön för lika arbete. Dessa män ha blivit medvetna om, att varje individ är likaberättigad till arbete, att varje förstfödslorätt är förkastlig, och det är denna nya anda, som behärskar en artikelskrivare, vilken i en Chicagotidning yttrar sig om kvinnorna och rösträtten på följande sätt:

"Det är ett faktum att de kvinnliga arbetarna lida under samma orättvisa ekonomiska förhållanden, som vi män göra. En lönereduktion drabbar en kvinnlig murare lika hårt som en manlig. En ökning av levnadsomkostnaderna drabbar dessa kvinnor lika hårt som den drabbar de manliga lönearbetarna. Det är därför helt nturligt, att dessa kvinnor börja bli medvetna om sina behov. De kämpa för att förbättra sin ställning, kämpa för att hålla lönerna uppe, kämpa för att de få dollar de erhålla så långt möjligt skola hjälpa dem att täcka de ökade levnadsomkostnaderna. Det är också helt naturligt, att de under denna sin kamp komma i kontakt med samma politiska situation som männen. Arbetstidens längd, lönerna, levnadsomkostnaderna, i korthet allt här i livet är på ett eller annat sätt beroende av staternas och samhällenas lagar och förordningar. Och dessa i sin tur bestämmas på den politiska arenan. Därför behöver och fordrar den självförsörjande kvinnan mer och mer rösträtten för att med större framgång kunna slå sig fram genom livet."

Stockholms F. K. P. R:s

nästa månadssamkväm äger rum måndagen den 12 februari kl. halv 8 e. m. å Nya hushållsskolan, Västra Trädgårdsgatan 19, 1 tr. Föredrag av fru Mia Leche-Löfgren om Fredsarbetet i England under kriget. Till lokalhyra och te 50 öre. Brödkort och sockerkort medtagas. Årsavgifter kunna erläggas. Nya medlemmar vinna inträde.

Statsministerns döttrar

Frigga Carlbergs pigga och inom rösträttskretsar livligt senterade rösträttspjäs har nu även funnit vägen till utlandet. Den kända österrikiska rösträttskämpen, Eugenie Hoffmann, har nämligen översatt pjäsen till tyska och uttalat sig synnerligen fördelaktigt om densamma.

Glöm ej att prenumerera å Rösträtt för Kvinnor.

En episod från Karl Staaffs statsministertid.

Under ett samtal med en av våra frisinnade förstakammarledamöter fick jag höra en liten, mycket karakteristisk episod från ett av Liberala samlingspartiets möten, och med vederbörligt tillstånd av min sagesman, sänder jag den vidare.

Det var då det sista programmet, som Staaff som regeringschef skulle framlägga för nationen, diskuterades. När man kom till punkten om kvinnans rösträtt, blev diskussionen synnerligen livlig, och från flera håll framställdes, och därtill ganska skarpt, den meningen, att partiet icke borde ta upp den, ty kvinnorna hade icke visat sig mogna, de hade låtit förvrida huvudet på sig av "förtalet främst" och själva icke hållit sig för goda att lägga sig till med Bon Soir-jargong. Hellre än att dra in i det politiska livet en väljaremassa, som yr hit och dit, borde man låta den stå på tillväxt, nu riskerade man, att den skulle ge reaktionen fart etc.

Slutligen reste sig Karl Staaff.

"När jag nu suttit här en stund och hört på herrarna", sade han, "har jag icke tyckt, att jag kände mig hemmastadd. Det är, som om jag icke befunne mig bland mina gamla vänner och kamrater, utan trodde mig försatt i en samling av högermän. När ha vi frisinnade förr låtit bestämma oss av vad som är för oss själva eller för partiet fördelaktigt? När vi arbetade för att skaffa arbetarna rösträtt, var det för att vi trodde, att vårt parti skulle vinna på det? Visste vi icke då lika väl som nu, att det stora flertalet av arbetare skulle gå med det socialdemokratiska partiet, och att det var detta, som skulle vinna på vår strävan? Läto vi därav avhålla oss från att fylla vår plikt? Och varför var det, vi ville, att arbetarna skulle ha medborgarrätt? Endast och allenast därför, att vi anse det vara rätt. Normen för vår verksamhet är icke fördelen utan *rätten.* — Så har det sagts, att kvinnorna äro omogna, att de yra hit och dit. Ja, det ha vi ofta sett, att män också kunna. Icke alla män äro politiskt mogna, men icke utesluta vi därför hela klasser av män? Och om de bli föryrade någon gång, icke utesluta vi dem för det. — Om vi skola arbeta för kvinnans medborgarrätt, är det samma sak. Har kvinnan rätt att kräva medborgarrätt? När hon det har, och ett mycket stort antal kvinnor äro fullt mogna att använda den, skulle vi då vilja vara med om att vägra henne hennes rätt?"

Jag har satt citationstecken omkring orden med en viss tvekan. Jag antecknade dem nämligen icke omedelbart vid min sagesmans upprepande av dem, så att jag är icke absolut säker på att jag citerat ordagrant. Icke heller är jag absolut säker på att hans citat var fullt ordagrant. Det gavs mig ur minnet men i citatets form. Möjligen kan alltså någon ordvändning vara olik. Men jag vågar ändå det anspråksfulla citationstecknet, ty både orden och *tankarna äro hans* — jag har själv mer än en gång hört honom uttala dem, om jag än icke kan försäkra, att icke vid detta tillfälle formen i något avseende var olik den här givna. Där är hans omutliga rättskänsla, hans redobogenhet att offra den materiella fördelen, så snart rättsidéens majestät fordrade det, hans lugna och lidelsefria uppfattning av spörsmålet om politisk mogenhet. Med sin geniala blick såg han, vad människor tyckas ha så svårt att fatta, att erfarenheten är den bäste pedagogen, ansvaret den dugligaste mentorn. Först när kvinnorna fått medborgarrätt, kommer staten att ta hand om kvinnornas fostran till politisk mogenhet.

Ingen vet bättre än vi, som arbeta bland kvinnorna för att samla dem om att med allvar och kraft fordra en ställning i staten, som är svenska kvinnor värdig, hur mycket, som brister i detta allvar, denna kraft och uppfattning av denna värdighet. Men icke kunna vi skylla det på kvinnorna. Fastmer bär staten ansvar för att ha i detta avseende många politiskt-pedagogiska underlåtenhetssynder på sitt samvete. Om alla regeringschefer säge kvinnans rösträttsfråga så som Karl Staaff, så skulle hon se med större aktning än nu på sig själv och sin gärning, och det skulle rädda henne från att "föryras".

Jenny Richter-Velander.

Den kooperativa livförsäkringsverksamheten har under det nyss avslutande året kunnat glädja sig åt en utomordentligt vacker utveckling. Enligt nu föreliggande siffror har Kooperativa livförsäkringsanstalten Folket under år 1916 mottagit ansökningar om försäkring till ett sammanlagt belopp av 17,050,000 kronor och av denna summa har beviljats 16,800,000 kronor mot 13,556,000 kronor för år 1915. Annullationerna ha även under 1916 varit för ett folkförsäkringsföretag ovanligt små och anstaltens totala försäkringssumma uppgår vid 1916 års slut till över 32,000,000 kronor — en ökning från år 1915 med icke mindre än 33 procent.

Inkomsten av försäkringsavgifter uppgår för året till över 960,000 kr. Ökningen i premieinkomst utgör 71 procent, vilket torde få anses som något enastående. Slutligen kan även nämnas att anstaltens samlade fonder nu uppgå till i runt tal 2,400,000 kr.

De här återgivna siffrorna tala sitt eget tydliga språk om Kooperativa livförsäkringsanstalten Folkets rekordartat snabba utveckling. Detta glädjande förhållande torde vara att tillskriva det stora förtroende anstalten förmått tillvinna sig bland arbetarklassen i Sverige.

En kurs i samhällslära

anordnar Eskilstuna F. K. P. R. under januari—april. Den omfattar följande föreläsningar:

Vår tids sedliga problem av pastor C. Andeer. Äktenskapslagstiftningen och Barnalagstiftningen av jur. kand. Eva Andén (2 föreläsningar). Samhället och barnen av redaktör E. Böhmer. Fattigvårdslagstiftningen av förvaltare B. Laurén (2 föreläsningar). Varför vi sjunga, föredrag med sång av rektor och fru Nylund. Den kommunala lagstiftningen av doktor Gulli Petrini. Svenska riksdagen av redaktör C. E. Svensson (2 föreläsningar). Kommunal hälsovård av doktor Karolina Widerström. Födas, giftas och dö i statistisk belysning av redaktör E. Wikmark.

Rösträtt för Kvinnors

tredje nummer för 1917 innehåller bl. a.:

Enighet.
Kvinnan och prästbristen. Av *docenten Hilma Borelius.*
Lagstiftning angående barn. Ett uttalande av centralstyrelsen i L. K. P. R.
Kvinnorna och partipolitiken i det kommunala livet. Av *Elsa Alkman.*
En vädjan från franska kvinnor. Framförd till R. f. K. av *Marika Stjernstedt.*
Alla gossars land. Av *Sigrid Johansson.*
Kravet på förbättring av barnmorskornas ställning.
Från en resa i de stora möjligheternas land. Av *Emma Aulin.*
En episod från Karl Staaffs statsministertid. Av *Jenny Richter-Velander.*

Stockholm 1917, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.